

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.11.2014 № 1279)

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

№ 12, 2014 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 336.82:631.1

*С. В. Ліщук,
аспірант кафедри державного управління та місцевого самоврядування
Національного університету водного господарства та природокористування*

СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В УКРАЇНІ

*S. V. Lishchuk,
A graduate student of Public Administration and Local Government,
National University of Water Management and Nature*

THE SYSTEM OF STATE REGULATION IN THE SPHERE OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS IN UKRAINE

У статті досліджуються система державного управління та регулювання фізичною культурою та спортом в Україні. Вплив державного управління на розвиток фізичної культури та спорту України. Функції фізичної культури та спорту. Масштаби державної участі в регулюванні розвитку фізичної культури та спорту в Україні. Визначення пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку фізичної культури та спорту.

The article examines the administration and regulation of physical culture and sports in Ukraine. The impact of governance on the development of physical culture and sport of Ukraine. Functions of Physical Education and Sports. The extent of government involvement in regulating the development of physical culture and sports in Ukraine. Determination of the priorities of the state policy on the development of physical culture and sports.

The system of government in the field of physical culture and sport, depending on the volume of competence are divided into three types: bodies of general competence; inter-sectoral bodies (functional) competence; sector bodies (special) jurisdiction. State management of physical training and sports is carried out: at central level - control of physical culture and sports; at regional level - control of physical culture and sports; at the local level - local management committee on physical culture and sports district administrations and city councils; at settlement entities - public commissions or departments of physical education and sport

The state programs of development of physical culture and sports in Ukraine aimed at practical implementation of the Law of Ukraine "On Physical Culture and Sports". They reveal the main directions of state policy in the field of physical culture and sports, and determine their role in society, show trends of sports movement and sketch practical measures for the implementation of physical culture in everyday life of citizens and the basic principles of organizational, logistical, personnel, information and other provisions of certain stages of social development.

The system of government in physical education and sport includes the Ministry of Youth and Sports and its units at the regional level, the Department of Physical Education and Sports Department of the Olympic, National Committee for Physical Culture and Sports, Department of Family, Youth and Sports Regional State Administration, Department of Family, Youth and Sports of the regional, state administration (bureaucracy); standing committees, committees, departments of local governments; National Olympic Committee of its units at the regional level, the National Sports Federation and local sports federations of sports recognized in Ukraine and funds a large number of civil society organizations (NGOs), etc., which in turn exacerbates the existing problem of separation of powers of state and local governments.

Ключові слова: *фізична культура та спорт, державне регулювання розвитку фізичної культури та спорту в Україні, державна політика в розвитку фізичної культури та спорту.*

Keywords: *physical education and sports, government regulation of physical culture and sports in Ukraine, public policy in the development of physical culture and sports.*

Постановка проблеми. В умовах соціально-економічних і політичних перетворень сучасної України особливого значення набувають питання зміцнення фізичного і духовного здоров'я людини, формування здорового способу життя. Фізична культура — складова частина загальної культури суспільства, спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей людини з метою гармонійного формування її особистості. Фізична культура є важливим засобом підвищення соціальної та трудової активності людей, задоволення їх моральних, естетичних і творчих запитів, життєво важливої потреби взаємного спілкування, розвитку дружніх стосунків між народами.

Аналіз досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми, яку ми досліджуємо, висвітлені у працях вітчизняних та закордонних науковців і практиків, зокрема Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, І.К. Залобовська, М.С. Студенікіна, В.К. Колпаков, В.І. Курило, В.Л. Грохольський, С.Г. Стеценко та ін.

Мета цієї статті - необхідність вивчення організаційних, соціальних, економічних механізмів державного регулювання у сфері фізичної культури та спорту в Україні.

Виклад основного матеріалу. Спорт є органічною частиною фізичної культури, особливою сферою виявлення й уніфікованого порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки.

Систему державних органів у сфері фізичної культури і спорту залежно від обсягу компетенції поділяють на три види:

- органи загальної компетенції;
- органи міжгалузевої (функціональної) компетенції;
- органи галузевої (спеціальної) компетенції.

Державне управління фізичною культурою і спортом здійснюється:

- на центральному рівні – органи управління з питань фізичної культури і спорту;
- на регіональному рівні – органи управління фізичною культурою і спортом;
- на місцевому рівні - місцеві органи управління Комітети з фізичної культури і спорту районних адміністрацій і міських рад;
- на рівні селищних утворень – громадські комісії або відділи з фізичної культури і спорту [1].

Особливістю управління у галузі фізичної культури і спорту органами загальної компетенції є те, що вони здійснюють зазначену діяльність і разом з тим розв'язують інші завдання, віднесені до їхньої компетенції, – розвиток економіки, соціальної сфери, національної безпеки та оборони тощо. Органи міжгалузеві компетенції координують діяльність інших органів виконавчої влади з вирішення окремих питань міжгалузевого характеру. Цю групу представлено переважно державними комітетами (державними службами) та деякими міністерствами (наприклад, у сфері спорту Міністерством фінансів тощо). На відміну від них, для органів галузевої (спеціальної) компетенції управління у галузі фізичної культури і спорту є основним або одним з основних напрямів їхньої діяльності.

До системи державних органів загальної компетенції, які здійснюють управління у галузі фізичної культури і спорту, належать: Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, місцеві органи виконавчої влади. Структура управління сферою фізичної культури та спорту державних органів загальної компетенції зображена на рисунку 1 [3].

У загальному вигляді структура управління у сфері фізичної культури і спорту включає: Міністерство молоді і спорту, його підрозділи на рівні областей, Департамент фізичної культури і Департамент олімпійського спорту, Республіканський комітет по фізичній культурі і спорту АР Крим, Управління у справах сім'ї, молоді і спорту обласної державної адміністрації, відділ у справах сім'ї, молоді і спорту районної державної адміністрації (державні органи); постійні комісії, комітети, відділи органів місцевого самоврядування; Національний Олімпійський Комітет, його підрозділи на обласному рівні, Національні спортивні федерації і Місцеві спортивні федерації з видів спорту, визнаних в Україні, фонди, велика кількість громадських організацій (недержавні організації) і т.ін., що у свою чергу загострює існуючі проблеми розмежування повноважень органів державної влади і місцевого самоврядування.

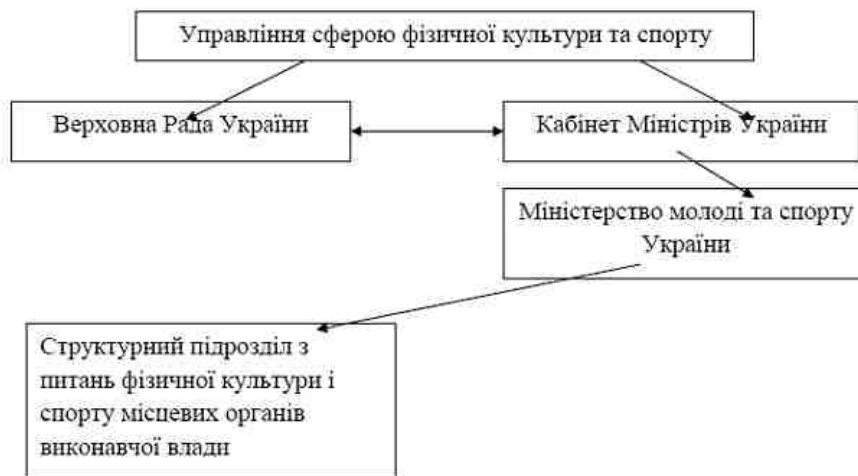

Рис. 1. Структура управління сферою фізичної культури та спорту державних органів загальної компетенції

Верховна Рада України визначає державну політику й здійснює законодавче регулювання відносин в сфері фізичної культури та спорту, а також здійснює в межах своїх повноважень контроль за реалізацією державної програми розвитку цієї сфери й за виконанням законодавства про фізичну культуру та спорт.

Важливі функції у цій сфері виконує **Кабінет Міністрів України**, який визначає напрями розвитку фізичної культури та спорту, спрямовує діяльність підпорядкованих йому органів на виконання законів України «Про фізичну культуру і спорт» (15 вересня 1995 р.). Як суб'єкт державного регулювання в галузі спорту **Кабінет Міністрів України** визначає напрями розвитку фізичної культури та спорту, спрямовує діяльність підпорядкованих йому органів виконавчої влади; розробляє на строк своїх повноважень програму діяльності, яка спрямована на відродження відповідної галузі, укладає міжурядові угоди і координує міжнародне співробітництво з питань розвитку фізичної культури і спорту в Україні.

Як суб'єкт адміністративно-правового регулювання у галузі фізичної культури і спорту Кабінет Міністрів України виконує такі функції:

- надає інформацію Верховній Раді України щодо діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з розвитку фізичної культури і спорту;
- визначає перелік закладів фізичної культури і спорту, яким надається статус бази олімпійської та параолімпійської підготовки, затверджує Меморандуми взаєморозуміння зі співробітництва у сфері фізичної культури і спорту;
- призначає стипендії Кабінету Міністрів України видатним спортсменам, тренерам та дітям фізичної культури і спорту;
- затверджує порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для розвитку фізичної культури і спорту серед працівників і військовослужбовців правоохоронних органів на певний бюджетний рік тощо.

Міністерство молоді та спорту України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Міністерство молоді та спорту України входить до системи органів виконавчої влади і є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері освіти і науки, інновацій та інформатизації, інтелектуальної власності, молоді, фізичної культури та спорту.

Органи місцевого самоврядування сприяють розвиткові самодіяльного масового спорту (основу його становлять різноманітні фізкультурно-спортивні секції), заохочують і стимулюють діяльність підприємств, установ, організацій і громадян у цій сфері. Місцеві ради запроваджують систему пільг і заохочень для підприємств, які спрямовують частину свого прибутку на розвиток фізичної культури і спорту, будівництво об'єктів фізкультури та спорту, організацію відпочинку.

Не допускається використання коштів Державного бюджету України та бюджетів місцевого самоврядування, а також позабюджетних коштів, передбачених на фізичну культуру, спорт та туризм, не за призначенням. На розвиток фізичної культури і спорту підприємства, установи і організації спрямовують кошти в порядку, визначеному законодавством.

Місцеві ради запроваджують систему пільг і заохочень для підприємств, які спрямовують частину свого прибутку на розвиток фізичної культури і спорту, будівництво об'єктів фізкультури і спорту, організацію відпочинку. Відповідно до Закону України від 5 лютого 1993 р. "Про сприяння соціальному становленню і розвитку молоді України" учні, студенти, всі неповнолітні мають право на безкоштовне і пільгове користування об'єктами фізкультури і спорту.

Традиційними актами, що регулюють фізкультурно-оздоровчі і спортивні відносини є Цивільний і Господарський кодекси України. Аналізуючи положення Закону "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" слід підкреслити, що фізкультурно-оздоровча і спортивна діяльність (певні її види) розглядаються як вид господарської діяльності і належать до обмежувальних видів господарської діяльності, для здійснення яких потрібно отримання спеціального дозволу – ліцензії. Даний закон визначає загальне поняття ліцензії, ліцензійних умов, називає органи, які здійснюють ліцензування, документи, необхідні для отримання ліцензії і регламентує весь процес видачі ліцензій загалом.

Державні програми розвитку фізичної культури і спорту в Україні спрямовані на практичну реалізацію Закону України "Про фізичну культуру і спорт". Вони розкривають основні напрями державної політики в галузі фізичної культури і спорту, визначають їх роль у житті суспільства, показують тенденції розвитку фізкультурно-спортивного руху та накреслюють практичні заходи щодо впровадження фізичної культури в побут громадян, а також основні засади організаційного, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного та інших її забезпечень на певні етапи суспільного розвитку.

На основі Державної програми розвитку фізичної культури і спорту Кабінет Міністрів України передбачає відповідний розділ у програмах економічного і

соціального розвитку України.

Для покращення регулювання у даній сфері приймаються Державні вимоги до фізичного виховання, що містять основні концептуальні положення, характеристику рівнів, змісту та форм фізичного виховання, оцінку діяльності тих, хто займається, кадрове забезпечення та керівництво фізичним вихованням. Вони визначають мету фізичного виховання у навчально-виховній сфері та його завдання, принципи побудови педагогічного процесу з фізичної культури в освітніх установах.

На рівні національного законодавства термін "спорт" визначено у Законі України від 24 грудня 1993р. «Про фізичну культуру і спорт». Відповідно до ст. 1 вказаного Закону спорт є "органічною частиною фізичної культури, особливою сферою виявлення та уніфікованого порівняння досягнень людей у певних видах фізичних вправ, технічної, інтелектуальної та іншої підготовки шляхом змагальної діяльності". Завданням спорту, відповідно до Закону, є постійне підвищення рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку населення, сприяння економічному і соціальному прогресу суспільства, а також утвердження міжнародного авторитету України у світовому співтоваристві. В Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту (у розділі I) зазначається, що "спорт сприяє досягненню фізичної та духовної досконалості людини, виявленню резервних можливостей організму, формування патріотичних почуттів у громадян та позитивного міжнародного іміджу держави". Закон України від 24 грудня 1993 р. «Про фізичну культуру і спорт» в ст. 2 окреслює завдання фізичної культури і спорту в Україні: постійне підвищення рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку населення, сприяння економічному і соціальному прогресу суспільства, а також утвердження міжнародного авторитету України у світовому співтоваристві [1].

Концепція Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 роки, затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. N 828-р. Мета Програми полягає у створенні умов для [3]:

- залучення широких верств населення до масового спорту, популяризації здорового способу життя та фізичної реабілітації;

- максимальної реалізації здібностей обдарованої молоді у дитячо-юнацькому, резервному спорті, спорті вищих досягнень та виховання її в дусі олімпізму.

До іншої групи нормативно-правових актів у сфері фізичної культури і спорту відносять загальновизнані принципи міжнародного права, конвенції, хартії і міжнародні договори України про спорт. Дані акти набувають чинності на території України після їх ратифікації Верховною Радою України. Так, Верховною Радою України була ратифікована Європейська Конвенція про насильство та неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів, і зокрема футбольних матчів.

Європейська Конвенція спрямована на запобігання і контроль над насильством і неналежною поведінкою з боку глядачів під час футбольних матчів та інших спортивних заходів. Сторони Конвенції координують політику і заходи своїх міністерств і інших державних установ щодо боротьби з насильством і неналежною поведінкою з боку глядачів, у разі потреби створюючи координуючі органи. Ратифікація Європейської Конвенції про насильство і неналежну поведінку з боку глядачів під час спортивних заходів і особливо футбольних матчів дозволила підвищити рівень безпеки глядачів при проведенні футбольних матчів та інших спортивних заходів, а також сприяє боротьбі з насильством і проявами хуліганської поведінки на спортивних аренах і за їх межами під час проведення спортивних змагань [2].

Генеральна конференція Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури на своїй 33-й сесії, яка відбулася 18 листопада 2005 р. в м. Париж, прийняла Міжнародну конвенцію про боротьбу з допінгом у спорті.

Текст конвенції засвідчує, що спорт повинен відігравати важливу роль в охороні здоров'я, в моральному, культурному та фізичному вихованні, а також у сприянні зміцненню міжнародного взаєморозуміння й миру, відзначаючи необхідність заохочення та координації міжнародного співробітництва, спрямованого на викорінення допінгу в спорті, висловлюючи занепокоєння стосовно використання спортсменами допінгу в спорті і наслідками цього для їхнього здоров'я, принципу чесної гри, викорінення шахрайства та майбутнього спорту, пам'ятаючи, що допінг ставить під загрозу етичні принципи й виховні цінності [4].

Слід зазначити, що Конвенція проти використання допінгу і Додатковий протокол до неї, прийняті в рамках Ради Європи, є інструментами публічного міжнародного права, на яких базуються політика країн і міждержавне співробітництво у сфері боротьби з допінгом.

Конвенцію укладено і прийнято з огляду на вплив, який провідні спортсмени мають на молодь, нагальну потребу проведення і сприяння на постійній основі дослідженням для удосконалення методів виявлення допінгу й більш глибокого вивчення факторів, які впливають на його використання, необхідність забезпечення максимальної ефективності стратегій запобігання використанню допінгу і нарощення потенціалу держав-учасниць стосовно здійснення програм боротьби з допінгом. Мета цієї Конвенції в рамках стратегії та програми діяльності ЮНЕСКО у сфері фізичного виховання і спорту полягає у сприянні запобігання використанню допінгу в спорті і боротьбі в інтересах його викорінення [3].

Зазначена нормативно-правова база закріплює систему концептуальних ідей і поглядів на роль, організаційну структуру та завдання фізичної культури і спорту в Україні.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Система державного управління фізичною культурою і спортом включає в себе Міністерство молоді і спорту, його підрозділи на рівні областей, Департамент фізичної культури і Департамент олімпійського спорту, Республіканський комітет по фізичній культурі і спорту, Управління у справах сім'ї, молоді і спорту обласної державної адміністрації, відділ у справах сім'ї, молоді і спорту районної, районної державної адміністрації (державні органи); постійні комісії, комітети, відділи органів місцевого самоврядування; Національний Олімпійський Комітет, його підрозділи на обласному рівні, Національні спортивні федерації і Місцеві спортивні федерації з видів спорту, визнаних в Україні, фонди, велика кількість громадських організацій (недержавні організації) і т.ін., що у свою чергу загострює існуючі проблеми розмежування повноважень органів державної влади і місцевого самоврядування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

1. Кузьменко О.О. Сучасний стан державного управління фізичною культурою та спортом в Україні та Європі [Електронний ресурс]: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/Dtr_du2011_3/files/DU311_07.pdf
2. Луць Л. Основні заходи та способи європейської правової інтеграції / Л. Луць // Право України. – 2002. – № 5. – С. 142-151.
3. Міністерство молоді та спорту [Електронний ресурс]: <http://dsmsu.gov.ua/index.ua>
4. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту затверджена Указом Президента України від 28 вересня 2004 р. № 1148
5. Переверзин І.І. О структуре современного спорта высших достижений и социально-правовом статусе спортсменов-профессионалов / И.И. Переверзин // Теория и практика физической культуры. – 2002. – № 5. – С. 57.

REFERENCES.

1. Kuz'menko O.O. "The current state of public administration to sport in Ukraine and Europe", available at: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/Dtr_du2011_3/files/DU311_07.pdf
2. Luts' L. (2002), "The main measures and methods of European legal integration", *Pravo Ukrainy*, vol. 5, pp. 142-151.
3. The Ministry of Youth and Sports, available at: <http://dsmsu.gov.ua/index.ua>
4. The National Doctrine of physical culture and sport approved by the President of Ukraine (2004), vol. 1148.
5. Pereverzin I.I. (2002), "About the structure of modern high performance sport, social and legal status of professional athletes", *Teoriya i praktika fizicheskoy kul'tury*, vol. 5, p. 57.

Стаття надійшла до редакції 19.12.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"